THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

צוליעב זעקס דאלאר

אין דער אידישער לעגענדאַרישער ליטעראַטור איז פערהאַן אַ געשיכטע וועגן שטייגער, און דערצעהלט וועגן אייגעס, וואס האָט די שטייגער פון זיין הויף אַרויסגעוואַרפען אויפ'ן גאַס, אויפ'ן רשות הרבים, ניט קימערענדיג זיך דערביי וואס דאָס שטערט אַנדערע, און קען ווערען פאַר די פערבייגעהער אַ געפאַהר. ווען מען האָט איהם דאָס פאַרגעוואָרפען, האָט ער זיך אויסגעלאַכט. דע רסוף איז אָבער געווען, אַז ער פעל, האָט ער זיך אויסגעלאַכט. דער סוף אי זאָבער געווען, אַז ער און טייער בעצאָהלט דערפאַר.

ווען מיר וואָלטען וועלען שרייבען וועגען יענע אידישע מענער און פרויען, וואָס האָבען זיך מיטוואָך ערב יום טוב ענטזאגט צו געבען אביסעל וואַסער פאַר מטהר זיין צוויי אידישע מתים, וואָלטען מיר זיי אין דיעזער געשיכטע געקענט דערמאָהנען, אָבער יענע מענשען אדער פרוזאָנען, וואָס האָבען אַזוי געקענט האַנדלען, זענען שוין צופיעל געפאַלען און געזונקען. אַז עס זאָל זיך לויגען צו בעשעפטיגען מיט זיי, און מיר ווילען עס איבערלאָזען צו זייער אייגענעם געוויסען, אַז זיי זאָלען זיך זעלבסט רעכענונג אָבגעבען וועגען דיעזען סקאַנדאַל. דעלכען זיי האָבען פערארזאַכט, ווען קריסטליכע פרויען האָבען זיך בנגע אידישע מתים אַרויסגעוויזען פיעל פריינדליכער, ' זיי אידישע פרויען, וועלכע האָבען זיך אין גאַנצען מיט עטליכע טעג פריהער געשלאָגען „על חטא" פאַר אַלע זייערע עבירות ביודעים ובלא יודעים.

אויב מיר שרייבען היינט וועגען דיעזען פאַל איז עס ניט צוליעב דיעזער געפאַלענקייט פון מאַנכע איינוואוינער אַרום דעם חסד של אמת געגענד, נאָר צוליעב אַ גאַנץ אַנדער אַורזאַכע.

מיט אַ צייט צוריק, האָט דיעזע צייטונג אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דעם, וואָס פאַר אַ צושטאַנד עס הערשט אין די היגע צדקה אַנשטאַלט, מען, אַז מען האָט אין חסד של אמת אָבגעשניטען די וואַסער און געז, ווייל מען האָט געדאַרפט בעצאָהלען אַן ערך פון זעקס דאַלאַר.

ווען מיר האָבען דאָס געשריעבען, האָבען מיר געדענקט, און אַנדערש האָט עס ניט געקענט זיין, אַז די פיהרער פון יענעם אַנשטאַלט, זעהר זיי זאָלען ניט זיין, ווי אונפעהיג זיי זאָלען ניט זיין, וועלען ענדליך איינזעהן, אַז איינס פון די ביידע, אָדער זיי וועלען זיך געהמען מעהר זאָרגען פאַר די אַנשטאַלטען, וועלכע זענען זיי אַנפערטרויט געוואָרען, אָדער זיי וועלען אַנערקענען זייער אונפעהיגקייט, און איבערגעבען די פערוואַלטונג צו מענשען, וועלכע וועגען פעהיג, צו אַזעלכע מענשען, ביי וועמען עס וואָלט ניט געקענט פאַסירען, אַז צוליעב זעקס דאַלאַר זאָל מען אין אַ ניטוועדיגער שטאָדטישער אונסטיטוציע דאַרפען אַכשניידען די וואַסער און בעלייכטונג.

אַזוי האָבען ניט נור מיר געדענקט, נאָר אויך אַלע רעכטדענקענדע מענשען פונ'ם קוויבעקער. לאָזט זיך אָבער אויס, אַז די פיהרער פון יענעם אַנשטאַלט, האָבען פאַר דער גאַנצער צייט קיין זאַך ניט געלערנט, און קיין זאַך ניט פערגעסען.

מיר פרעגען ביי זיי, נאָך דער ערב יום טויב'דיגער פאַסירונג, ווער איז שולדיג אין דעם מיאוסען סקאַנדאַל, וואָס איז פאַרגעקומען אַרום צוויי אידישע מתים. ווען מען האָט געדאַרפט אַרומגעהן כעטלען אביסעל הייסע וואַסער, און דאָס האָט מען ערשט בעקומען כעטלען אביסעל הייסע וואַסער, און דאָס האָט מען ערשט בעקומען נאָכדעם, ווי אַ קריסטליכע פרוי האָט שוין מעהר דעם סקאַנדאַל ניט געקענט צוזעהן און פערשטאַנען, אַז פון מיטע דאַרף מען זיך אַזוי ניט אויסלאַכען.

ווער איז שולדיג אין דעם, וואָס עס האָט פאַסירט לעצטען מיטוואָך?

מיר ווייסען, אַז די פיהרער פון דעם חסד של אמת וועלען אַרויסקומען מיט'ן אַלטען תירוץ, אַז זיי האָבען ניט קיין געלד, אָבער מיר זעגען זיכער, אַז דאָס פנים וועט ביי זיי דאַרפען פלאַמען פאַר שאַנדע, ווען זיי וועלען זיך זעלען בענצען מיט דיעזען תירוץ.

די אידישע טאַראַנטאַ איז נאָך ניט אַזוי פערארימט, אַז עס זאָל ניט קענען געשאַפען ווערען אַ סומע פון זעקס דאַלאַר, ווען מען ווילל נור.

שוין אַ צייט, ווען דאָס וואַסער אין געז איז דאַרטען אָבגעשניטען געוואָרען צוליעב דער גרויסער שרעקליכער סומע פון זעקס דאַלאַר, און די פיהרער האָבען דאָס נאָך ניט געקענט שאַפען, זאָלען זיי וועניגסטענס אַרויסקומען מיט לשון, אַז אַזאַ סומע איז פאַר זיי אַ צו שווערער באַרג, און מסתמא וועלען זיך שוין געפינען גוטע מענשען, וואָס וועלען זיך אונטערגאַרטלען, און דיעזען „ראַטשילד פערמעגען" שאַפען.

זאָלען די פיהרער אַרויסקומען מיט אַן ערקלעהרונג, אַז זיי קענען ניט שאַפען דיעזע סומע, און דער „אידישער זשורנאַל" גאַראַנטירט זיי דיעזע סומע צוזשטעלען אין פערלויף פון וועניגער ווי זעקס שטונדען.

און נאָך אַ זאַך, ווי אַנגו דוכט, בעגראַבט ניט דער „חסד של אמת" אַלעמען אומזיסט, און ביי פיעלע פעלע, הייסען זיי זיך גאַנץ גיט בעצאָהלען. זאָל זיין, אַז פון דיעזע אַלע געלדער קען מען ניט אָבשפאָרען קיין זעקס דאַלאַר. מען וועט אפשר וועלען ענטפערען, אַז אַזוי ווי דאָס הייז געהער דאָך צו דער צדקה כללית, דאַרפען זיי ניט צאָהלען די „בילס" פאַר פרעסדע הייזער. איז אָבער די געשיכטע, אַ זדרך חסד של אמת האָט אַ צו גרויסע שיכות מיט דער צדקה כללית, אַזוי אַז אפילו דיעזער תירוץ (?) קען דאָ ניט גילטען.

דאָס וואָס האָט מיטוואָך פאַסירט, און דאָס וואָס עס פאַסירט אַלע אַנדערע טעג, ווען מען ברענגט נור אַ טויטען אַהין, גיט קיין קרעדיט ניט צו דער אידישער טאַראַנטאַ, און מיר האָבען דאַרום דאָס רעכט צו פרעגען וועמעס שולד איז עס, ווארום עס פאַסירען וועלכע האָבען פאַסירט לעצטען מיטוואָך.

ענטפערט פיהרער פנ'ם חסד של אמת ווייל דאָ האַנדעלט זיך עס ניט נור אין די אינטערעסען פון די לעבעדיגע, נאָר אויך וועגען דעם כבוד פון די טויטע

ענטפערט וועגען אַ ניטוועגדיגען אַנשטאַלט, וואָס דאַרף אַרומגעהן בעטלען אביסעל וואַסער ביי יעדער „טהרה" צוליעב זעקס דאַלאַר.

קלייבט פאַסענדע בעאַמטע

דאָס וואָס עס האָט פאַסירט אינ'ם פערלויף פונ'ם פערגאַנגענעם יאָהר אין דער היגער גואל צדק שוהל, וועט געוויס קיין קרעדיט איהר ניט צוגעבען, ווייל אַנגאַנער די ערגסטע אומשטענדען האָבען אַזעלכע זאַכען ווי עס האָבען פאַסירט ניט געדאַרפט פאַסירען.

געגוג איז צו דערמאָהנען די געשיכטע מיט די צוויי פראָצעסען וועלכע דאַרפען באַלד פאַרקומען, און די קלאַגען וועגען די געשיקטע אַנאַנימע בריעף, אַז יעדען איינציגען אמת'ן ארטהאָדאָקסישען אידען זאָל עס געגוג הארצוועהטאָג פערשאַפען, און אין דעם אַלעמען האָבען דאָך די בעאַמטע אַ גרויסע שולד, אָדער צוליעב זייער נאַכלעסיגקייט, אָדער צוליעב די פערזענליכע קאַפּריזען, וואָס מאַנכע ווילען פיעלייכט דערגרייכען.

ווען היינט וועלען פאַרקומען די וואהלען אין דיעזער „קאָנגרעגיישאַן", דאַרף די מיטגליעדערשאַפט אין דעם געדענקען, און ערוועהלען יענע מענשען, וועלכע ווילען גוט מאַכען אין דער צוקונפט יענעס, וואָס האָט גאַנץ וועניג עהרע פערשאַפט דער קאַנאַדער אידישער ארטהאָדאָקסיע.

מיר ווילען זיך ניט אריינמישען אין די אינערליכע אָנגעלעגענהייטען פון יענער שוהל, אָבער דאָס וואָס עס האָט דאָרטען פאַסירט, האָט בלאַמירט אַלע קאַנאַדער אידען, און דער חוב פון דער גואל צדק מיטגליעדער שאַפט איז דאַרום עס גוט צו מאַכען צוריקצושטעלען דעם אידישען כבוד. פאַסענדע בעאַמטע, וועלען די פראַגע לעזען.

די גדולים האבען דאס וואָרט

"גערהן ווי סאָלדאַטען" — זאָגט אחד העם.

— די פערפלאָנטעטע לאַגע פון די רוסישע אידען אין ענגלאַנד — סאַקאָלאָוו ווייצמאַן און אחד העם פערדופען אַ קאָנפערענץ — זשאַבאָטינסקי אויף דער וואַך!

(ספּעציעלע קאָרעספּאָנדענץ צום "אידישען זשורנאַל.")

פון ש. פאַן

אין ווידער אַמאָל קומט מיר אויס צו דיידען וועגען דער טרויעריגער לאַגע פון די רוסישע אידען אין ענגלאַנד. ווייל וואָס נאָך משהר קען אינטערעסירען אַ אידישען לעזער, ווי די לאַגע פון זיינע ברידער, איבערהויפּט, נאָך דאָן ווען זיי געפינען זיך אין אַ נויט. צו שרייבען וועגען אַ אידיש --- געזעלשאַפטליכען לעבען אין ענגלאַנד, איז יעצט כיסאַ, וואָס, ווייל אַלעס קאָנצענטרירט זיך יעצט אַרום דעם אייגעם נעראַנק: סיליטער דיענסט פאַר די רוסישע אידען אין ענגלאַנד...

די פראַגע איז שוין אויף אַזוי וויט געגאַנגען, אַז אפילו אונזערע גדולים, וואָס האָבען שוין אַזאַ געוואויטהייט צו בלייבען גלייכגילטיג צו יעדער געשעהניש אין אידישען לעבען, זייער עקסטרימקייט געהט אויף אַזוי ווייט, אַז אויסער זייער פאַרטהיי אינטערעסירט זיי איבערהויפּט גאַר ניט . . . האָבען דאָך, יעצט אין דעם ערנס טען מאָמענט געפונען פאַר נויטיג נעה מען אַ שטיקעל אַנטהייל אין לאַזען הערען "זייער," וואָרט.

אין לאַנדאָן האָט מען שוין אַ סמן: קומט עפּעס אַ גדול פון דער "וועטס־ענד" און דער "איסט־ענד" אריין, ווייסען שוין אַלע, אַז עס איז עפּעס ניט גלאַטיג... ווייל פריהער וועהט מען זיי ניט. און אַזוי ווי יעצט געפיט זיך דאָס ענגלישע אידענטהום אין דער קריטישסטער לאַגע, זיינען די לעצטע וואָך צו אַזוי נעקו מען די הערן'ן נחום סאָקאָלאָוו וועלכער לעבט פאַר דער לעצטער צייט אין ענגלאַנד. דר. ווייצמאַן, אַחד העם און נאָך אַנדערע און פערדופען אַ קאָנפערענץ, כדי זיך דורכצורעדען מיט די פאַרשטעהר פון פערשיעדענע אידישע אָרגאַניזאַציעס אַ זעהן ווי עס האָלט מיט דער מיליטער־פראַגע פאַר די רוסישע אידען אין ענגלאַנד, און וואָס מען דאַרף טהון אין דער צוקונפט.

נאָך דעם ווי דר. ווייצמאַן וועט ער וועהלט פאַר פאַרזיצענדען פון דעם פערדופענעם קאָנפערענץ, ערקלעהרט ער, אַז די לאַגע, פון די רוסישע אידען אין ענגלאַנד איז יעצט זעהר אַ כרוערינג, און דערפאַר איז צוזאַמענגעריפען געוואָרען די קאָנפערענץ, וועלכע שטעלט זיך די אויפגאַבע צו זעהן וואָס מען דאַרף טהון, כדי די פערפאָלגטערטע לאַגע אביסעל אויס צופלאַנטערען.

זיין פאַרשלאַג איז, אַז מען זאָל יעצט צונויפשטעלען אַ פאַמיטעט, וואָס זאָל זיך שטעלען מיט דער רעגירונג אין פערבינדונג, און זעהן וואָס מען קען אויסווירקען אין וואָס כיט.

נאָך דר. ווייצמאַן ערקלעהרונג, זאָגט יעדער דעלעגאַט אַרויס זיין מיינונג אין עס ווערען געמאַכט פערשיעדענע פאַר שלעגע. איינינע זאָגען, אַז דער פאַמיטעט, וואָס וועט געגרינדעט ווערען זאָל פאַדערען ביי דער רעגירונג אַז די רוסישע אידען זאָלען בלויבען ערפילען די פליכט פון "האוס העפענס"... אַנדערע ווידער ערקלעהרען, אַז די רוסישע אידען אין ענגלאַנד קענען איבערהויפּט גאַרניט געבען, ווייל זיי האָבען ניט וואָס צו געבען. און איבערהויפּט דאַרף מען גאַרניט געבען, דערפאַר וואָס רוסלאַנד איז אויף דער זייט פון די פאַר איינינגטע, און פאַר רוסלאַנד דאַרף קיין איר גאַרניט טהון אַזעלכעס, וואָס קען איהר העלפען...

אַ פאַר פון די דעלעגאַטען מאַכען פאַרשלעגען, אַז דער פאַמיטעט, זאָל זעהן קומען מיט דער רעגירונג אין אַ פאַמיטעט, נאָר זי, די ענגלישע רעגירונג, זאָל גאַראַנטירען, אַז די אידען אין רוסלאַנד וועלען בעקומען גלייכבערעכטיגונג.

נחם סאָקאָלאָוו, נעהמט דאָס וואָרט נאָך דעם ווי מען בעט איהם, אַז ער זאָל עס טהון, און ער זאָגט, אַז ער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען פון ווייטען, ווייל אַזוי האָט ער בעסער געפונען פיר נויטיג צו טהון... הלוואי, זאָגט ער, וואָלטען די אַנדערע, וואָס האָבען זיך יאָ געמישט אויף נעוועען געשטאַנען פון ווייטען, וואָלט דאָס פיעל מעהר נוצען געבראַכט, ווי עס האָט געבראַכט, דאָס וואָס זיי האָבען זיך יאָ געמישט.

סאָקאָלאָוו ערקלעהרט אויך, אַז די אַלע וואָס האָבען זיך געמישט, האָבען גע־מאַכט דעם איינדרוק פון כטלגים, וואָס דאַרפען זיצען אונטער אַנ'אויוון און רייד דען פון אַבגעשטאַנענע זאַכען...

"זיי פערגעסען" — זאָגט סאָקאָלאָוו ווייטער — "אַז די אַלע שעהנע זאַכען וואָס האָבען עקזיסטירט מיט פאַר צוויי יאָהר צוריק, זיינען יעצט אין גאַנצען פערשוואונדען, זיינען צוויי יאָהר איז אויף פער־שוואונדען דער יושר און צדק און מען טהוט אַלץ וואָס מען קען און וואָס עס לויגט זיך נאָר פאַר דער מלחמה. איך בין אפשר אויף אַזאַ געגנער פון דער מלחמה, ווי די אַלע פראַזען — וואָרפער איך וואָלט געוויס ניט געוואָלט אַרויס וואַרפען קיין צרות אויף די אומגלויביגע אידען, איך פערשטעה אין פיהל, וואָס עס הייסט צו זיין אין גלות און ווערען צו שפּליטערט אין טויזענדער ברעקלעך, און זיך ניט האָבען ווי אהינצוטהאָן, אָבער מיר מוזען זיך אָבער רעכענען מיט דער צייט, און מיר מוזען אויסרעכענען און פערשטעהען ווי ווייט די גזירה וועט געהן, דערפאַר איז מיין עצה אַז מען זאָל אויס קלויבען אַ קאָמיטעט, וואָס זאָל קומען צו פאַמפּראַמיס מיט דער רעגירונג און, אפשר וועט פאַרט געלונגען צו פּועל'ן אַז מען זאָל די רוסישע אידען לאַזען אַוועקפאָה רען פון ענגלאַנד אין אַ נייטראַל לאַנד אריין. און, אַז ניט, זאָל מען זיי נאָר נעה מען פאַר "האוס־דעפענס", אָדער פאַר אַ "ליבאַר־באַטאַלאָן".

דער עולם קען ניט פערשוויגען די גלייכגילטיגקייט פון אַחד העם'ס שווייגען און ער פאַנגט אַן צו שרייען, אַז ער, אַחד העם, זאָל עפּעס זאָגען, אַחד העם האָט אַ נאַטור צו קומען צו עפּענטליכע מיטינגען און זיצען ווי אַ זייטיגער מענש און שווייגען. דאָס מאָל האָט ער זיך אויס געשטעלט און ערקלעהרט:

די גזירה, וואָס איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען אויף די רוסישע אידען אין ענגלאַנד, וועט מען ניט אַבשאַפען, אַז מען זאָל אונטערגעהן אין אַזעלכע אַזאַ אַזאַ אַזאַ